

МОДЕЛІ СИСТЕМНОГО ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

А. А. ОСІПОВА, викладач

Уманський національний університет садівництва

Державне регулювання розвитку сільськогосподарського виробництва за ринкових умов господарювання є необхідним інструментом створення сильної та незалежної економіки, що ґрунтується на засадах конкурентних переваг і відзначається сталими темпами висхідної динаміки результативних показників. Раціональні й ефективні форми та дієві інструменти й механізми провадження державного регулювання сільськогосподарських виробників мають бути спрямовані на виконання пріоритетних завдань стратегії розвитку економіки держави та відповідати запитам сільськогосподарських виробників, спонукаючи їх до функціонування на умовах інноваційності та результативності.

Ключові слова: державне регулювання, сільськогосподарське виробництво, державна підтримка, зовнішньоекономічна діяльність, моделі державного регулювання, розвиток.

Постановка проблеми. Сільськогосподарські виробники повсякчас зіштовхуються з необхідністю оптимізувати свої операційні стратегії та постійно пристосовувати їх до розвитку аграрних ринків і політики. В останні десятиліття було докладено більше зусиль не для того, щоб якомога краще слідувати панівній моделі орієнтації на зростання та мінімізацію витрат, а для досягнення достатнього доходу за допомогою багатофункціонального сільського господарства. Розвиток і прогрес сільськогосподарського виробництва, масштаби та модернізація держави, вдосконалення сільської інфраструктури та поліпшення державних послуг залежні від фінансового державного регулювання. Тож для вирішення фінансових і ринкових проблем, з якими зіштовхуються сільськогосподарські виробники, з метою забезпечення стабільності сільськогосподарського виробництва та вирішення пов'язаних із цим соціальних проблем необхідний дієвий механізм державного регулювання. А тому, для задоволення фінансових потреб розвитку сільського господарства, відповідно до перебігу часу, система фінансової підтримки сільськогосподарського виробництва потребує постійного коригування та вдосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання державного регулювання та підтримки сільськогосподарського виробництва постійно

перебуває в полі зору дослідників та економістів, які наголошують на необхідності фінансової допомоги.

Зокрема, прихильники теорії інституціоналізму, Т. Веблен, Дж. Діболд, У. Мітчелл, Д. Коммонс, обґрунтовують необхідність створення середовища з визначеними на законодавчому рівні факторами для сприяння інноваційному розвитку як необхідній умові економічного зростання [1–4].

Справедливою є думка Т. Калашнікової відносно розробки «...аграрної політики розвитку галузі, яка б містила не сукупність заходів реагування на ту чи іншу поточну ситуацію, а передбачала формування послідовної, логічно вибудованої системи стратегічних цілей розвитку та створення відповідної системи захисту та державної підтримки вітчизняного аграрного товаровиробника» [8].

Водночас О. Могильний та О. Ходаківська стверджують, що має бути розроблений спеціальний організаційно-економічний механізм з боку держави з об'єднанням форм, методів та інструментів стимулюючого й адміністративно-примусового характеру задля відповідальнішої соціально-корпоративної поведінки великих корпорацій у сільській місцевості та суттєвого поліпшення економічної, соціальної й екологічної ситуації в аграрному секторі [17, с. 40].

За дослідженнями М. Ібатулліна, «... з часом система державного регулювання повинна трансформуватися з урахуванням концентрації виробництва, кон'юнктури ринку, посилення глобалізації й оперативно реагувати на сучасні виклики у світі та національній економіці» [6, с. 20].

Регулювання аграрного сектора економіки України, на думку М. Скорик, має «здійснюватися через інноваційний механізм, який приводиться в дію державною програмою регулювання в умовах політичної кризи та воєнних дій і забезпечує продовольчу безпеку держави» [12].

Водночас Л. Уніят підкреслює, що «...модель прямої підтримки в країнах ЄС, яку використовує Україна, є малоефективна для досягнення сталого розвитку економіки сільськогосподарських підприємств, ... а відмова від прямих субсидій та підтримка науково-дослідної діяльності в сільському господарстві України сприятиме прискоренню темпів економічного зростання аграрного сектора» [15, с. 53].

Методика досліджень. Теоретико-методичною основою представленого дослідження стали наукові дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців з приводу визначення ролі й оцінки результатів провадження державного регулювання сільськогосподарського виробництва. Під час вивчення поглядів і думок науковців щодо сутності досліджуваної проблематики використовувався діалектичний метод; для формування ключового понятійного апарату застосовувався метод синтезу; узагальненню результатів і формуванню пропозицій з проведеного наукового пошуку сприяв метод індукції.

Результати досліджень. Ефективне провадження регулюючих заходів у сфері сільськогосподарського виробництва в усіх країнах світу завжди було прерогативою державного управління. При цьому кожна держава обирає свою,

адаптовану до природно-кліматичних особливостей і потреб території модель державного регулювання розвитку сільськогосподарського виробництва.

У моделях державного регулювання сільськогосподарського виробництва європейських країн чітко прослідковуються пріоритети провадження контролю за функціонуванням і розвитком галузі, а також стимулювання зростання обсягів виробництва за допомогою науково-інноваційних складових заради зниження вартості продукції сільськогосподарського виробництва та зростання добробуту населення (рис. 1).

Рис. 1. Моделі державного регулювання сільського господарства на території Європи, їхні переваги та недоліки для України [13, с. 17]

На противагу європейській практиці, країни Північної Америки, такі як США та Канада, у сфері державного регулювання розвитку сільського господарства надають перевагу збільшенню фондоозброєності виробництва, зниженню ризиків банкрутства діяльності, підвищенню рівня професійності працівників і сталому зростанню доходів громадян, а також популяризації сільськогосподарської сфери діяльності серед молоді (рис. 2).

Рис. 2. Моделі державного регулювання розвитку сільськогосподарського виробництва країн Північної Америки [13, с. 17]

Абсолютно різниться від усіх попередніх моделей державного регулювання досвід, напрацьований Новою Зеландією. Так, 30 років тому, виходячи з ситуації втрати фермерами підприємницької зацікавленості у розвитку, оскільки 40 % їхніх доходів становили бюджетні асигнування, урядом країни було прийнято рішення про відмову від прямого бюджетного фінансування.

Незважаючи на те, що дана реформа не користувалася популярністю серед виробників і більшість з них збанкрутували, наразі країна перебуває серед лідерів світового рейтингу сільгоспвиробників [13, с. 18].

І хоча впровадження даної практики в Україні матиме низку позитивних змін — скорочення державних витрат, зростання привабливості сільськогосподарського виробництва для інвесторів за рахунок лояльності оподаткування, розвиток економічно ефективних галузей і сфер сільськогосподарської діяльності та зростання обсягів експорту за рахунок реалізації продукції з високою доданою вартістю, а не сировини, як нині, існує і багато вагомих стримуючих факторів: втрата контролю над діяльністю даного сектору економіки, зникнення довіри з боку виробників, підвищення рівня бідності на селі. Водночас аналіз досвіду провадження державного регулювання розвитку аграрної сфери у зарубіжних країнах дозволив виокремити наступні прерогативи їх подальшого розвитку:

- пом'якшення природних і цінових ризиків (США, Франція, Австралія);
- підвищення якості та екологічності продукції (Нідерланди);
- заохочення молоді до заняття фермерською діяльністю (Нідерланди);
- підвищення рівня механізації аграрної сфери й оновлення виробничих потужностей (Франція, Австралія);
- захист державою власного виробництва продукції за рахунок впровадження спеціальних видів мита й обмеження імпорту (Австралія, Канада, Польща);
- виокремлення пріоритетних галузей (Австралія, Німеччина);
- державна монополія на окремі види сільськогосподарської продукції (Канада);
- пріоритетність розвитку аграрної науки (Канада);
- заохочення до розвитку агропідприємств у формі малих сімейних господарств (Польща) [11].

Означені вище пріоритети можуть стати основоположними і для вітчизняної стратегії державного регулювання розвитку сільськогосподарського виробництва. Об'єктивними його передумовами є особливості функціонування, обумовлені роллю щодо забезпечення продовольчої безпеки. Основною перевагою членства України в СОТ є гарантування вітчизняним сільгоспвиробникам захисту на міжнародному рівні від недобросовісної конкуренції на світовому та місцевому ринках. За період членства в даній організації відбулося розширення вітчизняного ринку експорту сільськогосподарської продукції, а в цілому зовнішньоторговельний оборот країни зріс майже на 25 % (табл. 1).

Протягом 2008–2017 рр. питома вага експорту сільськогосподарської продукції від загального експорту товарів з України збільшилась з 16,9 % у 2008 р. до 41,5 % у 2017 р. [14].

Починаючи з 2008 р., спостерігається тенденція до диверсифікації зовнішніх ринків, переважно за рахунок зменшення постачання товарів на ринок Російської Федерації і зростання частки експорту до країн Азії (25,6 % від загального експорту сільськогосподарської продукції у 2008 р.; 42,6 % — у 2017 р.) та Африки (7,7 % — у 2008 р. та 14,2 % у 2017 р.).

Табл. 1. Динаміка зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарської галузі України, млрд дол США [14]

Рік	Зовнішньоторговельний оборот	Експорт	Імпорт	Сальдо
2008	18,0	11,3	6,8	4,5
2009	14,9	9,8	5,2	4,6
2010	16,3	10,2	6,1	4,2
2011	19,8	13,1	6,7	6,5
2012	26,1	18,2	7,9	10,3
2013	25,9	17,3	8,6	8,8
2014	23,4	17,0	6,4	10,6
2015	18,5	14,8	3,8	11,1
2016	19,6	15,4	4,2	11,3
2017	22,6	18,0	4,7	13,3
Відхилення (+,-) 2017 р. до 2008 р.	+4,6	+6,7	-2,1	+8,8

Такі показники підтверджують конкурентоспроможність вітчизняного сільськогосподарського виробництва. Серед основних експортерів: Бангладеш, Білорусь, Єгипет, Ізраїль, Індія, Іран, Іспанія, Італія, Польща, Китай, Нідерланди, Німеччина, Саудівська Аравія, Туреччина, Франція (рис. 3).

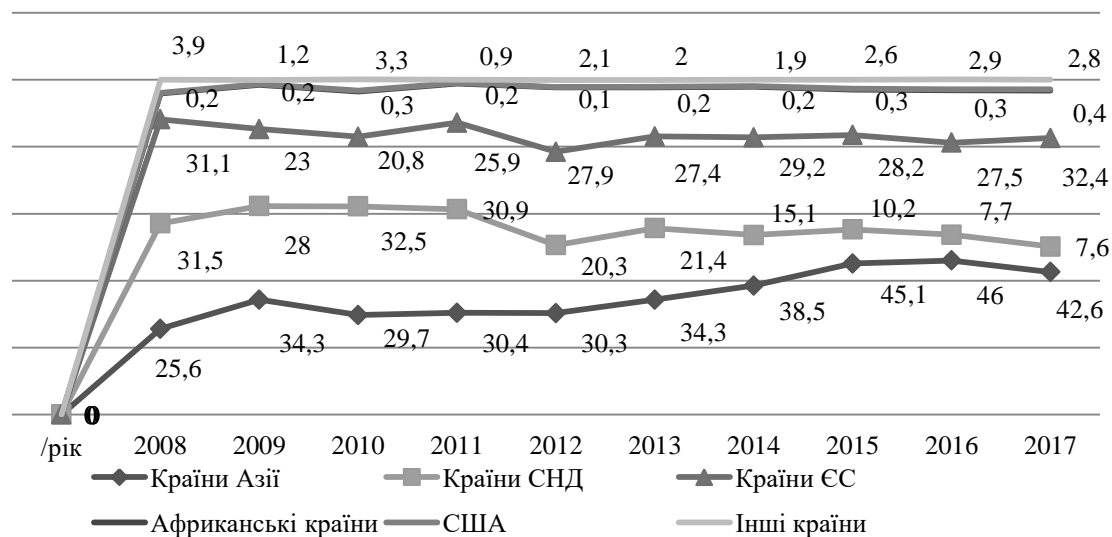

Рис. 3. Частка окремих країн і регіонів у структурі експорту сільськогосподарської продукції, 2008–2017 рр., % [7]

Питома вага імпорту сільськогосподарської продукції у загальному обсязі зовнішньої торгівлі знизилась із 37,5 % у 2009 р. до 20,6 % у 2018 р. Якщо у 2009 р. найбільшу питому вагу в структурі імпортних надходжень від основних видів продукції аграрного сектору займали м'ясо та субпродукти (12,5 %), риба (9,1 %), плоди і горіхи (8,6 %), олія (7,3 %), тютюн і вироби з нього (6,8 %) та

шоколад (5,3 %), то у 2017 р. — плоди і горіхи (10,3%), риба (9,8%), тютюн та вироби з нього (8,7 %), шоколад (5,1 %), олія (4,8 %), кава, чай і прянощі (4,2 %), м'ясо та субпродукти (2,4 %) [5].

Таким чином, за роки перебування України в СОТ лібералізація торговельного режиму не спричинила суттєвого збільшення обсягів імпорту сільгосппродукції. Загалом імпорتنі поставки у 2018 р. скоротилися на 30 % порівняно з 2009 роком.

Рис. 4. Динаміка імпорту сільськогосподарської продукції України у 2008–2016 рр., млн дол США [10]

На розвиток сільськогосподарської торгівлі також істотно вплинули проведені як торгова політика, так і політика внутрішньої підтримки сільського господарства. В Україні збільшення бюджетного фінансування пов'язано з прийняттям нової програми фінансової підтримки сільськогосподарських виробників, що включає дотації на розвиток тваринництва та часткову компенсацію вартості сільгосптехніки вітчизняного виробництва.

У 2017 р. було завершено процедуру ратифікації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Крім того, з 1 січня 2016 р. в режимі тимчасового застосування почали діяти положення про поглиблену і всеосяжну зону вільної торгівлі між Україною та ЄС. З цієї ж дати Російська Федерація припинила дію Договору про зону вільної торгівлі з Україною. Водночас з серпня 2017 р. набула чинності Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою.

21 січня 2019 р. було підписано Угоду про вільну торгівлю між Україною та Ізраїлем. Це дозволяє безмитно ввозити на територію Ізраїлю певний перелік товарів. Їх кількість буде поступово збільшуватися, а ставка імпортного мита поетапно знижуватися протягом семирічного перехідного періоду, після закінчення якого на 60 % сільськогосподарських товарів буде встановлено нульовий тариф. Найбільшу вигоду від Угоди Україна отримає за рахунок гарантованої квоти на поставку до Ізраїлю м'яких сортів пшениці [16].

У більшості країн пострадянського простору спостерігається збільшення обсягу державної підтримки сільського господарства в період 2017–2018 рр. порівняно з 2016 р. Особливо істотним це збільшення було в Україні: сума виділених з державного бюджету коштів в 2017 р. зросла майже в 4,5 рази в порівнянні з 2016 р., склавши 9,4 млрд грн (335 млн дол США). Обсяг бюджетної підтримки сільськогосподарських підприємств значно виріс і в 2018 р. (до 12 076,0 млн грн, або 444,0 млн дол США), в т.ч. у результаті скасування акумуляції ПДВ сільськогосподарськими підприємствами.

Разом з тим, слід відзначити про скорочення обсягу підтримки сільського господарства в 2017 р. порівняно з 2016 р. у деяких країнах: у Вірменії — до 52,3 млн дол США, Білорусі — до 797,8 млн дол, Грузії — до 61,8 млн дол США. Однак в 2018 р. скорочення обсягу підтримки продовжилося тільки в Білорусі, в той час як в Вірменії спостерігалось його значне збільшення.

Також спостерігається зростання обсягів державної підтримки сільського господарства в Киргизстані, де істотно збільшилися державні витрати на субсидування відсоткових ставок за кредитами, наданими виробникам сільськогосподарської продукції.

У Російській Федерації обсяг коштів, виділених з федерального бюджету в 2017–2018 рр. на реалізацію «Державної програми розвитку сільського господарства та регулювання ринків сільськогосподарської продукції, сировини і продовольства на 2013–2020 роки також збільшився. Крім того, російське сільське господарство отримує істотну підтримку з регіональних бюджетів (табл. 2).

Табл. 2. Зміни в обсягах бюджетного фінансування сільського господарства окремих країн постсоціалістичного простору, за роками, млн дол США [9]

Країна	2016	2017	2018	Відхилення (+,-)
Азербайджан*	418,4	448,5	541,2	+122,8
Вірменія	61,7	52,3	83,5	+21,8
Білорусь	1 006,8	797,8	728,5	-278,3
Грузія	68,2	61,8	-	-
Казахстан	816,1	1 205,0	-	-
Киргизстан	52,6	72,0	82,7	+30,1
Молдова***	35,1	48,7	53,6	+18,5
Росія**	4 675,3	5 755,5	5 899,8	-4085,5
Таджикистан***	48,8	68,2	73,9	+25,1
Україна***	82,7	335,0	444,0	+361,3

*фактичне фінансування;

** фактичне фінансування з державного і місцевого бюджетів;

*** планове фінансування.

У структурі бюджетного фінансування сільського господарства Білорусі у 2016–2018 рр. переважали заходи з переліку «жовтого кошика» (близько 83 %). Водночас, в аналізовані роки було збільшено фінансування заходів «зеленого кошика», таких як: прямі погектарні субсидії; виплати регіонам, які перебувають у найменш сприятливих умовах для виробництва сільськогосподарської продукції; розробка програм внутрішньої продовольчої допомоги; субсидування консультаційних послуг і послуг з просування продукції [9].

Найбільшу частку в структурі заходів державної підтримки сільського господарства Казахстану у 2016–2018 рр. займали заходи субсидування в рамках «жовтого кошика» (78,3 %). У 2018 р., з метою скорочення неефективних субсидій і підвищення ефективності інструментів підтримки галузі в країні, почався процес переведення сільськогосподарських послуг у цифровий формат, скоротилися обсяги прямих платежів, змінено систему відшкодування витрат на виробництво, удосконалено систему агрострахування, відновлено та вдосконалено систему субсидування відсоткових ставок за комерційними кредитами, а також вжито додаткових заходів з метою вдосконалення системи державної підтримки сільськогосподарської галузі.

В цілому, 2017–2018 рр. виявилися сприятливими для розвитку зовнішньої сільськогосподарської торгівлі країн пострадянського простору. Цьому сприяло загальне поліпшення макроекономічної ситуації в більшості з них, що підтверджується прискоренням темпів зростання національних ВВП.

Не дивлячись на те, що період перебування України в СОТ формувався не лише під впливом світових фінансово-економічних криз, а й військового конфлікту на Сході країни, що спричинило втрату частини промислового потенціалу і гостро вплинули на структурні зміни економіки України, сформувався переваги для вітчизняних виробників, зокрема сільськогосподарських, це: зменшення тарифних та нетарифних обмежень доступу українських товарів на світові товарні ринки, отримання українськими товарами режиму найбільшого сприяння у торговельному просторі країн-членів СОТ та можливість захисту інтересів національних виробників відповідно до процедури розгляду торгових спорів СОТ. Із набуттям Україною членства в СОТ виникли нові умови для ведення аграрного бізнесу, що вимагають трансформації державної політики, надання загальних послуг з метою зниження витрат вітчизняних суб'єктів ринку та поліпшення якості продукції, внаслідок чого українські споживачі зможуть отримувати дешевшу, порівняно з іноземною, але якісну продукцію.

Нині в Україні не всі програми підтримки, зазначені в Угоді про сільське господарство, входять до заходів «зеленої скриньки». Відтак саме звернення уваги на фінансування таких заходів є перспективним на даному часовому проміжку. Окрім того, задоволення останньої сприятиме захисту продукції вітчизняних сільськогосподарських виробників від впливу економічних коливань і її просуванню на зовнішні ринки.

Незважаючи на висвітлені позитивні моменти, оцінка результатів функціонування діючої моделі державного регулювання розвитку сільськогосподарського виробництва на сучасному етапі, в порівнянні з зарубіжними країнами, демонструє негативні тенденції. Зокрема, спадні тенденції у сфері сільськогосподарського виробництва продемонстрували показники економічної, соціальної й інвестиційної ефективності державного регулювання. Так, частка сільськогосподарської продукції, виробленої господарствами населення у загальному обсязі виробленої сільськогосподарської продукції скоротилася на 3,5 в.п.; індекс споживчих цін сільського господарства за 2013–2018 рр. зріс на 6,1 % (по промисловості — на 5,8 %, а загальний — на 10,4 %); рівень безробіття у сільській місцевості зріс на 5,9 %. Позитивна динаміка відзначається лише відносно обсягів ВВП сільського господарства — +104,3 млрд грн. Проте кількість інвестицій, спрямованих у сільське господарство, дуже незначна і становить лише 0,02 грн показника ВВП та 0,9 грн показника ВВП по сільському господарстві. При цьому сукупна підтримка сільського господарства в Україні у 2015 р. склала — 2,23 % ВВП, а в ЄС — 0,71 % ВВП. Абсолютний показник сукупної підтримки галузі (TSE) у 2018 р. у США склав 97,2 млрд дол, в ЄС — 104,5 млрд дол, у Канаді — 6,2 млрд дол, в Україні — -1,9 млрд дол.

Висновки. З'ясування умов і особливостей функціонування моделей реалізації державного регулювання розвитку сільськогосподарського виробництва у різних країнах світу довело пріоритетність використання прямих методів за рахунок надання адресних дотацій і субсидій. Водночас чітко прослідковується потреба в селективності підходів під час їх провадження, а також необхідність долучення фінансово-економічних інструментів. Відтак оптимізацію української моделі державного регулювання розвитку сільськогосподарського виробництва слід провадити з урахуванням кола пріоритетних отримувачів і пропозиції актуальних для сільськогосподарських виробників продуктів фінансових посередників.

Література

1. Commons J. R. Institutional Economics. New York: Macmillan, 1934.
2. Diebold J. Automation. The advent of the automatic factory. New York, 1952.
3. Mitchell W. C. Intelligence and the Guidance of Economic Evolution. Scientific Monthly. 1936.
4. Veblen T. Theory of Business Enterprise. New York, 1904. 146 p.
5. Економічна статистика. Економічна діяльність. Сільське, лісове та рибне господарство. Рослинництво. Офіційний сайт Державної служби статистики України.
URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/sg/sg_rik/sg_u/rosl_1991-2019_u.html (дата звернення 04.05.2020).
6. Ібатуллін М. Теоретико-практичні аспекти державного регулювання аграрного сектору в країнах ЄС. *Інноваційна економіка*. 2016. № 5–6. С. 16–20.

7. Інформаційна довідка щодо державної підтримки тваринництва у 2020 році (після внесення відповідних змін до Порядку використання коштів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 07.02.2018 № 107). Інформаційно-аналітичний портал АПК України. URL: <https://agro.me.gov.ua/ua/pidtrimka/tvarinnictvo> (дата звернення 06.08.2020)
8. Калашнікова Т. Обґрунтування аграрної політики в період економічної кризи. МНАУ. 2020. URL: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/23107/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8%20%D0%9C%D0%9D%D0%90%D0%A3.pdf> (дата звернення 16.11.2020).
9. Обзор агропродовольственной торговой политики в постсоветских странах 2017–2018. ФАО. Рим. 2020. URL: <http://www.fao.org/documents/card/en/c/ca7674ru> (дата звернення 18.04.2020).
10. Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності у 2012–2018 роках. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 08.04.2020).
11. Світові моделі підтримки сільського господарства. Укрінформ: мультимедійна платформа іномовлення України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2012230-svitovi-modeli-pidtrimki-silskogo-gospodarstva.html> (дата звернення 15.09.2019).
12. Скорик М. Еволюція та сутність державного регулювання аграрного сектору економіки. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Економічні науки». 2017. Вип. 25. С. 12–16.
13. Тарасенко А., Яблонівський Д. Яка модель субсидіювання аграрного сектора потрібна Україні. Центр економічної стратегії, 2018. 24 с.
14. Україна в СОТ 10 років. Офіційний веб сайт міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=00055263-dcbf-405e-8d71-c7da7abaa3c9&title=UkraineVSot10-Rokiv> (дата звернення 06.06.2020).
15. Уніят Л. Розвиток системи державного регулювання та підтримки бізнесу на інноваційній основі у підприємствах АПК. *Економічний аналіз*. 2019. Т. 29. № 1. С. 44–54.
16. Халатур С. Розвиток зовнішньої торгівлі України як вектор вирішення глобальної продовольчої проблеми. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. В. 6. Ч.3. 2016. С. 120–123.
17. Ходаківська О., Могильний О. Агрохолдинги України: аграрна політика та виклики майбутньому. *Економіка АПК*. 2017. № 6. С. 33–41.

References

1. Commons, J. R.(1934). *Institutional Economics*. New York: Macmillan.
2. Diebold, J. (1952). *Automation*. The advent of the automatic factory. New York.

3. Mitchell, W. C. (1936). *Intelligence and the Guidance of Economic Evolution*. Scientific Monthly.
4. Veblen, T. (1904). *Theory of Business Enterprise*. New York. 146 p.
5. Economic statistics. Economic activity. Agriculture, forestry and fisheries. Plant growing. Official site of the State Statistics Service of Ukraine. Available at http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/sg/sg_rik/sg_u/rosl_1991-2019_u.html (Accessed May 4, 2020).
6. Ibatullin, M. (2016). Theoretical and practical aspects of state regulation of the agricultural sector in the EU. *Innovative economy*, no 5–6. pp. 16–20 (in Ukrainian).
7. Information certificate on state support of animal husbandry in 2020 (after making appropriate changes to the Procedure for the use of funds, approved by the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine from 07.02.2018 no 107). Information and analytical portal of the AIC of Ukraine. Available at: <https://agro.me.gov.ua/en/pidtrimka/tvarinnictvo> (Accessed August 08, 2020).
8. Kalashnikova, T. (2020). Substantiation of agrarian policy during the economic crisis. MNAU. Accessed at: <http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/23107/1/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8%20%D0%9C%D0%9D%20%D0%A3.pdf> (Accessed November 16, 2020).
9. Review of agri-food trade policy in post-Soviet countries 2017–2018. FAO. Rome. 2020. Accessed at: <http://www.fao.org/documents/card/en/c/ca7674ru> (Accessed April 04, 2020).
10. The volume of products (goods, services) of enterprises by type of economic activity in 2012–2018. Official site of the State Statistics Service of Ukraine. Accessed at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed April 08, 2020).
11. Global models of agricultural support. Ukrinform: multimedia platform of foreign broadcasting of Ukraine. Accessed at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2012230-svitovi-modeli-pidtrimki-silskogo-gospodarstva.html> (Accessed September 15, 2019).
12. Skoryk, M. Evolution and essence of state regulation of the agricultural sector of the economy. *Scientific Bulletin of Kherson State University*. Economic Sciences Series, 2017, no. 25. pp. 12–16 (in Ukrainian).
13. Tarasenko, A., Yablonovsky, D. (2018). What model of subsidizing the agricultural sector does Ukraine need. *Center for Economic Strategy*, 24 p. (in Ukrainian).
14. Ukraine has been in the WTO for 10 years. Official website of the Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine. Accessed at: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=00055263-dcbf-405e-8d71-c7da7abaa3c9&title=UkrainaVSot10-Rokiv> (Accessed June 06, 2020).
15. Uniati, L. (2019). Development of the system of state regulation and business support on an innovative basis in agricultural enterprises. *Economic analysis*, no. 29, pp. 44–54.

16. Khalatur, S. M. (2016). Development of Ukraine's foreign trade as a vector for solving the global food problem. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, no 6, pp. 120–123.

17. Khodakivska, O., Mohylny, O. (2017). Agroholdings of Ukraine: agricultural policy and challenges to the future. *Economics of agro-industrial complex*, no 6, pp. 33–41.

Аннотация

Осипова А. А.

Модели системного формирования и реализации государственного регулирования развития сельскохозяйственного производства

Основы сельскохозяйственной политики должны соответствовать условиям деятельности и быть адаптированы таким образом, чтобы сельскохозяйственное производство и пищевая промышленность могли успешно работать на внутреннем и внешнем рынках, эффективно использовать ресурсы и защищать окружающую среду. Ориентация на рынок, предпринимательский потенциал, личная ответственность и инновационный потенциал в сельском хозяйстве должны быть усилены регуляционными действиями со стороны государства. Поэтому условия специальной модели аграрной политики в рамках общей экономической политики во всех странах выстраиваются по особым рамочным условиям ведения сельского хозяйства, к которым относятся климатические изменения, структурные недостатки и зависимость производства от потребностей рынка.

Государственное регулирование развития сельскохозяйственного производства в рыночных условиях хозяйствования является необходимым инструментом создания сильной и независимой экономики, основанной на принципах конкурентных преимуществ и отличается постоянными темпами восходящей динамики результативных показателей. Рациональные и эффективные формы и действенные инструменты и механизмы осуществления государственного регулирования сельскохозяйственных производителей должны быть направлены на выполнение приоритетных задач стратегии развития экономики государства и отвечать запросам сельскохозяйственных производителей, побуждая их к функционированию на условиях инновационности и результативности.

Исследование опыта государственного регулирования в странах ЕС и мира свидетельствует о сочетании инструментов и механизмов регулирования их деятельности с использованием контроля за ценами на продукцию и развитием отдельных сфер деятельности. В то же время оптимизацию украинской модели государственного регулирования развития сельскохозяйственного производства следует выстраивать с учетом круга приоритетных получателей и предложения актуальных для сельскохозяйственных производителей продуктов финансовых посредников. Кроме того, сельскохозяйственная политика должна лучше связывать

использование государственных средств с такими тенденциями, как осведомленность потребителей, оцифровки и сетевые связи, социальное участие, интегрированные цепи создания стоимости или транснациональные частные стандарты.

Ключевые слова: государственное регулирование, сельскохозяйственное производство, государственная поддержка, внешнеэкономическая деятельность, модели государственного регулирования.

Annotation

Osipova A. A.

Models of systematic formation and implementation of state regulation of the development of agricultural production

The agricultural policy framework must be appropriate to the operating environment and be adapted so that agricultural production and food processing can operate successfully on domestic and foreign markets, use resources efficiently and protect the environment. Market orientation, entrepreneurial potential, personal responsibility and innovation potential in agriculture should be strengthened by regulatory actions from the state. Therefore, the conditions of the special model of agricultural policy within the framework of the general economic policy in all countries are built according to the special framework conditions for farming, which include climate change, structural deficiencies and the dependence of production on market needs.

State regulation of the development of agricultural production in a market economy is a necessary tool for creating a strong and independent economy based on the principles of competitive advantages and is characterized by a constant rate of upward dynamics of effective indicators. Rational and effective forms and effective tools and mechanisms for the implementation of state regulation of agricultural producers should be aimed at fulfilling the priority tasks of the strategy for the development of the state's economy and meeting the needs of agricultural producers, encouraging them to operate on conditions of innovation and efficiency.

The study of the experience of state regulation in the EU countries and the world indicates a combination of instruments and mechanisms for regulating their activities with the use of control over product prices and the development of certain areas of activity. At the same time, the optimization of the Ukrainian model of state regulation of the development of agricultural production should be built taking into account the range of priority recipients and the offer of financial intermediaries that are relevant for agricultural producers. In addition, agricultural policies should better link the use of public funds to trends such as consumer awareness, digitization and networking, social participation, integrated value chains or transnational private standards.

Key words: government regulation, agricultural production, government support, foreign economic activity, government regulation models.